

در صورتیکه صد ۱۲ از این نطق در سرحد بگیرند آنوقت اصول اینمواد بکلی باید تغییر کند .

و همچنین مواد راجع باستهلاك و با این نظری که شما دارید مبنی بر اینکه صد ۱۲ از این نطق در عرض فقط يك ماده باید وضع کرد که صد ۱۲ از این نطق در سرحد بگیرند این يك عقیده علیحده است ولی پس از اینکه به استهلاك سرمایه و سایر مواد رأی دادید دیگر آن مواد تصفیه شده را نمیشود کاری کرد و باید رأی داد .

بنابراین گمان نمیکنم مذاکره زیاد در این موضوع لازم باشد و بعقیده بنده خوب است پس از دو سال هر چه هست مجلس رأی خود را در این قانون بدهد .

رئیس - رأی میگیریم بقابل توجه بودن پیشنهاد آقای کازرونی آقایانیکه قابل توجه میدانند قیام فرمایند .

(کسی قیام نکرد)
رئیس - قابل توجه نشد . پیشنهادی که آقای مدرس فرموده اند راجع به ماده سوم نیست .

مدرس - راجع به ماده سوم است بفرمائید ماده سوم را قرائت فرمایند معلوم می شود .

(ماده سوم بشرح ذیل قرائت شد)
پس از اختتام مذاکرات و امضای امتیاز از طرف نمایندگان یعنی صلاحیت دولت ایران و کمیائی رسمیت و اعتبار امتیاز مزبور منوط بتصویب مجلس شورای ملی خواهد بود .

مدرس - پیشنهاد بنده راجع باین ماده است که نطق فرع در آن است (جمعی گفتند ماده چهارم است که نطق فرع دارد نه ماده سوم)

مدرس - در هر صورت این يك اصلاح عبارتی هست
رئیس - پس بفرمائید توضیح بدهید .

مدرس - پیشنهاد بنده يك اصلاح عبارتی است زیرا در ماده فقط يك جهت را متذکر شده و ما تمام جهات آن را قائل شده ایم به آقای رئیس هم عرض کردم اگر در موقع شور در کلیات اصلاح عبارتی جادارد پیشنهاد میکنم این است که نظر بنده این پیشنهاد عیبی ندارد

رئیس - آقای مخبر چه میگویند
مخبر - چون در مجلس رأی داده شده دیگر اظهار عقیده بنده مورد ندارد و البته بنظر مجلس است

رئیس - رأی میگیریم بپیشنهاد آقای مدرس آقایانیکه قابل توجه میدانند قیام فرمایند .

(جمع کثیری قیام نمودند)
رئیس - قابل توجه شد . بقیه مذاکرات

میماند برای جلسه دیگر
مخبر - آیا ممکن نیست در صورتی که اصلاح عبارتی باشد در همین جلسه اصلاح شود؟ زیرا حالا که مجلس رأی داد ما هم حرفی نداریم

رئیس - مطابق نظامنامه معمول نیست میماند برای جلسه فردا . دستور جلسه فردا اولاً شور در کلیات این قانون

ثانیاً حقوق متقاعدین وزارت جنگ ثالثاً پیشنهاد اداره مباشرت راجع به مطبوعه مجلس رابعاً مستمری راجع به لامر رضا خان میر پنجه

(جمعی گفتند جلسه کی خواهد بود)
رئیس - فردا صبح سه ساعت بظهر (جلسه بیست دقیقه بظهر ختم شد)

رئیس مجلس - مؤتمن الملک
جلسه ۲۸۶
صورت مشروح مجلس
یوم چهارشنبه ۲۳ جوزای
۱۳۰۲ مطابق ۲۷ شوال
۱۳۴۱

(مجلس یکساعت ونیم قبل از ظهر بریاست آقای مؤتمن الملک تشکیل گردید)

صورت مجلس یوم دوشنبه ۲۱ جوزا را آقای امیر ناصر قرائت نمودند .
رئیس - صورت مجلس باید به تمامه خوانده شود .

يك قسمت از نطق آقای مستوفی - الممالک که خوانده نشد قرائت میشود (آقای امیر ناصر يك سطر از صورت مجلس را که بدو قرائت نشده بود قرائت نمودند)

رئیس - آقای سلیمانیرزا (اجازه)

سلیمانیرزا - بنده این صورت مجلس را در نوشتن متناسب ندیدم زیرا يك قسمت از این نطق ها در صورت مجلس خلاصه نوشته اند و يك قسمت را مفصل صحبت هائی که بنده و آقای مدرس کردیم خیلی مناسب با صورت مجلس نوشته شده ایکاش همه نطقها اینطور نوشته شده بود و آن قسمتهائیکه در آخر مجلس آقای تدین در قیاب هیئت دولت فرمودند خیلی مفصل نوشته شده است اگر آهنگ آهنگ اولی است که اینها را هم باید مختصرتر بنویسند و اگر آهنگ آهنگ دومی است که اولی هارا هم باید آن قسم نمایند و اگر خیر باید آن مسائل و مطالبی که در این آخر مجلس در حال عصبانیت گفته میشود مطرح شود آنوقت بنده هم راجع بقسمت های اخیر صورت مجلس بعضی عرایض دارم که اگر اجازه داده شود عرض می کنم .

رئیس - صورت مجلس باید اصلاح شود بنده هم تصدیق دارم که قابل اصلاح

است و نطقهائیکه آقای مدرس و آقای سلیمانیرزا فرمودند باید مفصل تر نوشته شود .
(جمعی از نمایندگان - صحیح است)

رئیس - قبل از ورود در دستور بنده اجازه میخواهم مطلبی خدمت آقایان عرض کنم يك قسمت در واقع راپرتی است که بمجلس میدهم و قسمت دیگر هم توضیحاتی است در دوشب قبل در پایان استیضاح که از طرف شصت هفتاد نفر از تماشایان تاینج و شش نفر چنانچه گفته شده است آن بی نظمی هائی که مشاهده فرمودید رخ داد و بنده فقط فقط من باب حفظ انتظامات داخلی مجلس مجبور شدم يك پیشنهادی بکنم و تصویب هم فرمودند (اغلب نمایندگان صحیح است) و گمان میکنم باتفاق آراء هم تصویب شد (صحیح است) بعد از اینکه این رأی داده شد بنده بنظمیه تلفون کردم آمدند اینجا و تحقیقاتی هم که بنا بود بشود شد ولی جمعی از تماشایان خارج شده بودند نظمیته تحقیقاتی کرد و يك راپرت و صورت ۱۴ نفر از اشخاص را به بنده داد و نظمیته می گفت این اشخاص منشاء این غوغا بوده اند بنده هیئت رئیسه را تشکیل دادم و در این باب مذاکراتی شد و هیئت رئیسه عقیده شان بر این بود که بیش از این نباید این اشخاص را تعقیب کرد و داخل این امر شدا گرفتار بر این است که دیگر این قبیل امور در مجلس روی ندهد و خلاف نظمی واقع نشود همین قدر که این اشخاص چند ساعتی توقیف شده اند کافی است این بود که بنده هم به نظمیته دستور دادم آن اشخاص رامستخلص کنند این قسمت راپرتی بود که در اثر رأی مجلس لازم بود داده شود بیک قسمت هم توضیحاتی است که بنده باید بدهم و آن اینست که در اطراف این قضایا مطالبی که بکلی کذب و خلاف واقع است منتشر شده است مثلاً گفته شده است بنده با آقای سردار سپه دستور دادم که تماشایها را ساکت کنند و گفته شده است که بنده با آقای سردار سپه دستور دادم که قوای انتظامی باینجا بفرستند بنده این مطالب را تکذیب میکنم بنده هیچوجه دستور با آقای سردار سپه ندادم بعد از آنکه آقایان وزراء از مجلس خارج شدند آقای سردار سپه آمدند نزدیک کرسی خطابه از من پرسیدند که منم بروم یا بمانم بنده عرض کردم میل خودتان است میخواهید تشریف ببرید نمیخواهید تشریف نبرید اینک ایشان آمدند نزدیک کرسی نطق و صحبتی کردند صحبتشان همین بود که عرض کردم لایقیر حالا اگر در خارج متعرض کسی شدند یا زد و خوردی واقع شده است مربوط ببنده نیست و بنده از آن رأی که گرفتمم هیچ وجه تجاوز نکردم حتی آمدند و بنده گفتند در پانزدهم جمعی هستند که منشاء

فتنه و فسادند امر بدهید آنها را بگیریم بنده گفتم خیر رأی که گرفته شده فقط راجع باین اطاق بوده است اگر این خلاف واقع ها و مطالب ناصحیح در روزنامه منتشر نمیشد بنده اهمیت نمیدادم ولی چون بنده جرائد را چیز بسیار مهمی میدانم و مرئی و هادی افکار عامه میدانم و می بینم این قبیل مطالب سرا پا کذب در بعضی جرائد انعکاس نموده است برای اینکه مبادا سوء تفاهمی بین مردم وشاید بین بعضی از آقایان و کلانویید شود لازم دانستم این توضیحات را در اینجا بدهم یا اگر در واقع سوء تفاهمی تولید شده است رفع شود (صحیح است) ماده چهارم لایحه نطق

(بشرح آتی قرائت شد)
پیشنهاد آقای مدرس راجع بماده ۴ در کمیسیون مطرح ماده ۴ تصویب و پیشنهاد مدرس مینماید

ماده ۴ اعطای امتیاز مفید خواهد بود باینکه صاحب امتیاز لااقل ده میلیون دلار بعد از تصویب مجلس شورای ملی بوسیله بانکهای معروف ممالک متحد امریکا بدولت ایران قرض بدهد بترتیبی که از جهات معاملات برای دولت ایران مفید بوده و اعتبارات دولت ایران را در ممالک مزبوره تشییع نماید .

نصرت الدوله (مخبر) - يك اصلاحی باید بشود گویا فراموش شده در راپرت نوشته شود بعضی آقایان اینطور عقیده داشتند که بعد از تصویب مجلس مبدل شود به (با تصویب مجلس)

کمیسیون هم موافقت کرد بنا بر این باید لفظ (بعد از) تبدیل به با تصویب مجلس شورای ملی بدولت ایران قرض بدهد از طرف همه از نمایندگان صحیح است .

رئیس - کسی با این ماده مخالف نیست .
رئیس - اگر لازم است دوباره قرائت شود .

(جمعی از نمایندگان قرائت شود)
(ماده فوق مجدداً با تبدیل لفظ بعد از به (با)

(بشرح فوق قرائت شد)
رئیس - رأی میگیریم باین ماده آقایانی که تصویب میکنند قیام فرمایند (جمع کثیری از نمایندگان قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد ماده العاقبه از طرف آقای اقبال السلطان پیشنهاد شده قرائت میشود

بمضمون ذیل خوانده شد
ماده العاقبه را پیشنهاد میکنم ماده العاقبه دولت مجاز است حقوق دولت را از مواد مستخرج از مبادی نطق شمال قبل از وضع خرج نماید این حقوق نباید کمتر از صدی ۱۲ باشد اقبال السلطان

رئیس - آقای اقبال السلطان
(اجازه)

اقبال السلطان - چنانچه خاطر آقایان مسبوق است در موضوع حقوق دولت از نطف شمال مذاکرات زیادی شد و از طرف دولت پیشنهاداتی شد کمیانی اول صدی ۱۰ قبل از وضع مخارج پیشنهاد کرد بعد نفهیمم چطور شد که کمیون فقط با کمیانی ثانی که داخل مذاکره شد این مأخذ را از دست داد و حال آنکه اگر همان صدی ۱۰ را مأخذ میگرفت و با کمیانی ثانی یا ثالث داخل مذاکره می شد صحیحاً ما می فهمیدیم که این کمیانی ثانی از کمیانی اول چقدر بیشتر میدهد.

خلاصه یکمرتبه تغییر دادند و قبل از وضع خرج را تبدیل کردند به بعد از وضع خرج و در رویه پیدا شد ما حالا نمیتوانیم معین کنیم که آن صد ۱۰ قبل از وضع خرج انفع بحال ما است یا این صد بیست پس از وضع خرج که در این قانون نوشته شده است و اگر ما این ماده را اینطور که بنده عرض میکنم بنویسیم شاید در ضمن عمل برفع دولت باشد.

ولی اگر بخواهیم دولت را مجبور کنیم که صدی بیست بعد از وضع مخارج بگیرد شاید دولت نتواند طور دیگر با کمیانی ها داخل مذاکره شود اصل ماده که در این قانون هست اینست که به دولت اجازه میدهد که حقوقش را از فرار صدی بیست به ترتیبی که در این قانون نوشته شده بطور تقاعد پس از وضع خرج دریافت نماید.

و بنده معتقد هستم بعد از آنکه این ماده العاقیه که بنده پیشنهاد کردم ضمیمه بشود و بدولت اجازه داده شود که با کمیانی ها مذاکره نماید و حقوقی که فرار میدهد کمتر از صد دوازده قبل از وضع خرج نباشد.

دست دولت باز میشود و مطابق اطلاعاتیکه دولت تحصیل خواهد کرد یک مذاکراتی با کمیانی ها مینماید و از مقابل کردن دو رقیب با هم یک استفاده می برد والا اگر این طریقی که شما در این قانون نوشته اید و حقوق دولت را بعد از وضع مخارج قرار داده اید دولت نمیتواند با یک کمیانی دیگری مذاکره کند وقتی از وضع خرج سهم دولت را معین نماید.

پس اگر این ماده پیشنهادی بنده تصویب شود گمان میکنم دست دولت بازتر شود و بهتر بتواند از بستن این قرارداد استفاده نماید.

دیگر بسته بنظر آقایانست که موافقت کنند یا نکنند.

مختر - بنده تأسف میخورم از اینکه اظهارات همکار محترم را درست نفهمیدم پیشنهادشان اینست (که دولت مجاز است حقوق خود را از مواد مستخرجه از معادن

نطف شمال قبل از وضع خرج معین نماید.

این حقوق نباید کمتر از صد ۱۲ باشد.

اگر مقصودشان این باشد عین نطف خرجی ندارد که میفرمایند قبل از وضع خرج و اگر مقصودشان از وضع خرج آن مخارجی است که بعد از دادن تعلق میگردد که این ماده آن مقصود را نمیرساند.

بعلاوه این پیشنهاد را دیروز آقای مدرس تقدیم کرده بودند.

گویا شاهزاده اقبال السلطان تشریف نداشتند. پیشنهاد کرده بودند که دولت میتواند بجای عایدات خالص حق خود را از نطف که بدو از معدن استخراج می شود مشخص نماید مشروط بر اینکه کمتر از صد بیست عایدات خالص نباشد.

مقصودشان از حیث مقایسه بود یعنی عقیده داشتند که عین نطف را تا میزان صدی ۲۰ عایدات خالص بدهند حالاً صدی ۱۰ میشود یا صد ۱۱ یا صد ۱۲ در هر صورت پیشنهاد آقای مدرس که عرض کردم دیروز بعنوان ماده العاقیه پیشنهاد کرده بودند که ترتیب پرداخت حق دولت را از عایدات خالص به عایدات عین از مواد مستخرجه تبدیل نمایند در مجلس رد شد و بنده بین پیشنهاد آقای اقبال السلطان با پیشنهاد آقای مدرس هیچ فرقی نمی بینم فقط تفاوتی که دارد این است که ایشان علاوه کردند قبل از وضع خرج و چنانچه عرض کردم بنده یعنی قبل از وضع خرج را نفهمیدم و همانطور که عرض کردم پیشنهاد ایشان بعد از رد شدن پیشنهاد آقای مدرس مورد ندارد و البته اگر ایشان قانع نمی شوند و باز توضیح میدهند از طرف اعضاء کمیسیون و مدافعین دفاع میشود.

رئیس - آقای میرزا علی عضو کمیسیون هستند.

آقا میرزا علی - ماده العاقیه است آیا میتوانیم عرایضی بکنیم.

رئیس - بفرمائید.

آقا میرزا علی بنده یک پیشنهادی تقدیم کردم تقریباً شبیه بود به پیشنهاد آقای اقبال السلطان با مختصر تفاوتی که حق دولت صد ۱۲ از عین نطف استخراج شده بدهد.

کازرونی اگر فرض آقای اقبال - السلطان اینست که صد بیستی که بعد از وضع مخارج بماند بدهند بر گردد به صد ۱۲ از عین نطف که قابل قبول و تصور نیست و تصور نمی کند همچو چیزی عقلی باشد و بنده با اینطور نمیتوانم بایشان موافقت کنم و البته بایستی مقصودشان این باشد که بعد از وضع مخارجی که تعلق میگردد از قبیل کرایه کشتی و حق العمل دولتی و حمل و نقل و غیره صد ۱۲ با از عین نطف بدهد و مقصود بنده هم اینست و بصره ایران هم

نزدیکتر است و در این مسئله بنده بایستی مقدمات مربوطه مذاکرات مفصلی هم کردم و اطلاعاتی هم دارم که هیچ قابل تردید نیست همانطور که آقای اقبال السلطان میفرمودند اول که این پیشنهاد بمجلس آمد حق ایران را صدی ده از عین نطف مستخرج بدون مخارج یعنی مخارج بما مربوط نباشد معین کرده بودند ایشان حالا پیشنهاد کردند کمتر از صدی دوازده نباشد آنها قبل از وضع مخارج در صورتی که عین نطف مخارج ندارد و این صدی ده را که اول پیشنهاد شد بعد مدرك قرار دادند و اول صدی شانزده به صدی ۲۰ از عایدات خالص پرداختند بنده تصور نمی کنم اینها مطالعاتی بوده است که قطع دارم در ضمنش غفلتی هم شده است و اگر غفلت نشده بود اعضاء محترم کمیسیون راضی نمیشدند که این ترتیب را بمجلس پیشنهاد نمایند و اگر تصور میفرمایند که غفلتی نشده است خوب بود پس از یک سال مطالعه اینجا مدال میگردند و میفرمودند که دیدیم صرفه دولت ایران بصد بیست از عایدات خالص است نه صدی ده یا صدی دوازده از عین مواد مستخرجه ولی بنده ادا میکنم و ثابت هم میکنم که آن صدی ده ولی بیشتر از این صدی ده اولی بیشتر از این صدی بیست ثانی است و آقایانیکه میگویند صدی بیست بمن مدارک نشان بدهند فرض میکنم نه ایشان مدرکی دارند و نه من ایشان تصور کردند صدی بیست بهتر است من تصور کردم همانطور که آقای اقبال السلطان پیشنهاد کردند ما اختیار بدولت میدهیم که دولت در حدود اختیاراتی که دارد از یک طرف داخل مذاکره با آن کمیانی شود که مشارالیه این قانون است و همچنین داخل مذاکرات با آن کمیانی های دیگر که متقارب باشند با این کمیانی و آن کمیانیها مطالعاتی در اطراف صدی بیست و صدی دوازده و صدی ده میکنند ببینند صرفه دولت در کجا است و بالاخره دولت را محدود کنیم و دولت مجبور نباشد که اگر صدی بیست نشد ندهد یا اگر صرفه دولت را در صدی ده بدهد و توانست با صدی دوازده پیشرفت بدهد مختار باشد که داخل مذاکره شود این محدود است

بنده تصور میکنم بی مورد باشد و بهتر اینست که این اختیار را بدولت بدهیم و بعضی اینکه خاطر آقایان تسلی پیدا کند آن شرط را در آن بکنیم که میزان و مقیاس کمتر از صدی بیست نباشد

(از طرف نمایندگان - مذاکرات کافی است)

اقبال السلطان - بنده توضیحی دارم.

رئیس - بفرمائید

اقبال السلطان - آقای مخبر فرمودند که معنی قبل از وضع مخارج را نفهمیدند و

اینکه این عبارت مصطلحی است بین مردم که میگویند قبل از وضع خرج در معاملات هم حقوق خودشانرا بیش بینی میکنند یک مرتبه بعد از وضع خرج و این مطلب مصطلح است و همه میدانند پیشنهاد شده است که حقوق دولت صد بیست باشد بعد از وضع مخارج پس از آن برای کمیانی بیرون آوردن نطف سهل میشود و آن مخارج موضوع شود آنوقت صد بیست را بدولت بدهند.

نصرت الدوله - از عایدات خالص؟ (بلی از عایدات خالص یعنی آنچه که مخارج منها میشود آنچه که باقی میماند پس از وضع مخارج صدی بیست بدولت بدهد بنده عرض میکنم بدولت اجازه داده شود داخل مذاکره گردد و کار بخارج نداشته باشد که کمیانی چه مقدار برای مخارج ابتدائی وجه مقدار برای انتهائی خرج میکند و هیچ کار نداشته باشد و آنچه که از این معدن بیرون میآید صدی دوازده بگیرد آنوقت وقتیکه دولت چنین حقی داشت در ضمن مذاکره صرفه و صلاح خود را ملاحظه میکند اگر صرفه خود را اینطور دیده رفتار میکنند و اگر آنطور که در قانون نوشته شده صلاح دید آنطور میکنند و مجلس پیشنهاد مینماید مجلس حکمیت میکند و پیشنهاد بنده بایشان آقای مدرس خیلی فرق دارد.

پیشنهاد آقای مدرس این است که صد بیست از عایدات خالص را حساب کنند و نطف بدهند ولی پیشنهاد بنده اینست که صدی دوازده بعد از وضع مخارج از عین نطف نطف بدهند.

رئیس - خوب رأی گرفته میشود به قابل توجه بودن پیشنهاد ماده العاقیه آقای اقبال السلطان آقایانیکه ماده العاقیه ایشان را قابل توجه میدانند قیام فرمایند (عده قلبی برخاستند)

رئیس - قابل توجه نشد مذاکرات راجع بکلیات است.

آقای اقبال السلطان (اجازه)

اقبال السلطان - با این ترتیب که بنده دیدم آقایان در رأی دادن آزاد نیست تصور میکنم آنچه هم در کلیات این قانون اظهار کنم بجائی نرسد از این جهت عرضی ندارم.

(همه بین بعضی از نمایندگان)

رئیس - (خطاب با اقبال السلطان) چه میفرمائید؟

اقبال السلطان - عرض میکنم آقای معذولوی مرزا با آقای سادات اصرار کردند بنشینند و رأی ندهند

رئیس - جناب عالی چرا مطلب خود را نمیفرمائید.

اقبال السلطان - فائده ندارد

رئیس - شما توضیح بدهید شاید آقای سادات قانع شوند چطور میفرمائید در رأی دادن آزاد نیستند؟

نزدیکتر است و در این مسئله بنده بایستی مقدمات مربوطه مذاکرات مفصلی هم کردم و اطلاعاتی هم دارم که هیچ قابل تردید نیست همانطور که آقای اقبال السلطان میفرمودند اول که این پیشنهاد بمجلس آمد حق ایران را صدی ده از عین نطف مستخرج بدون مخارج یعنی مخارج بما مربوط نباشد معین کرده بودند ایشان حالا پیشنهاد کردند کمتر از صدی دوازده نباشد آنها قبل از وضع مخارج در صورتی که عین نطف مخارج ندارد و این صدی ده را که اول پیشنهاد شد بعد مدرك قرار دادند و اول صدی شانزده به صدی ۲۰ از عایدات خالص پرداختند بنده تصور نمی کنم اینها مطالعاتی بوده است که قطع دارم در ضمنش غفلتی هم شده است و اگر غفلت نشده بود اعضاء محترم کمیسیون راضی نمیشدند که این ترتیب را بمجلس پیشنهاد نمایند و اگر تصور میفرمایند که غفلتی نشده است خوب بود پس از یک سال مطالعه اینجا مدال میگردند و میفرمودند که دیدیم صرفه دولت ایران بصد بیست از عایدات خالص است نه صدی ده یا صدی دوازده از عین مواد مستخرجه ولی بنده ادا میکنم و ثابت هم میکنم که آن صدی ده ولی بیشتر از این صدی بیست ثانی است و آقایانیکه میگویند صدی بیست بمن مدارک نشان بدهند فرض میکنم نه ایشان مدرکی دارند و نه من ایشان تصور کردند صدی بیست بهتر است من تصور کردم همانطور که آقای اقبال السلطان پیشنهاد کردند ما اختیار بدولت میدهیم که دولت در حدود اختیاراتی که دارد از یک طرف داخل مذاکره با آن کمیانی شود که مشارالیه این قانون است و همچنین داخل مذاکرات با آن کمیانی های دیگر که متقارب باشند با این کمیانی و آن کمیانیها مطالعاتی در اطراف صدی بیست و صدی دوازده و صدی ده میکنند ببینند صرفه دولت در کجا است و بالاخره دولت را محدود کنیم و دولت مجبور نباشد که اگر صدی بیست نشد ندهد یا اگر صرفه دولت را در صدی ده بدهد و توانست با صدی دوازده پیشرفت بدهد مختار باشد که داخل مذاکره شود این محدود است

بنده تصور میکنم بی مورد باشد و بهتر اینست که این اختیار را بدولت بدهیم و بعضی اینکه خاطر آقایان تسلی پیدا کند آن شرط را در آن بکنیم که میزان و مقیاس کمتر از صدی بیست نباشد

(از طرف نمایندگان - مذاکرات کافی است)

اقبال السلطان - بنده توضیحی دارم.

رئیس - بفرمائید

اقبال السلطان - آقای مخبر فرمودند که معنی قبل از وضع مخارج را نفهمیدند و

اینکه این عبارت مصطلحی است بین مردم که میگویند قبل از وضع خرج در معاملات هم حقوق خودشانرا بیش بینی میکنند یک مرتبه بعد از وضع خرج و این مطلب مصطلح است و همه میدانند پیشنهاد شده است که حقوق دولت صد بیست باشد بعد از وضع مخارج پس از آن برای کمیانی بیرون آوردن نطف سهل میشود و آن مخارج موضوع شود آنوقت صد بیست را بدولت بدهند.

نصرت الدوله - از عایدات خالص؟ (بلی از عایدات خالص یعنی آنچه که مخارج منها میشود آنچه که باقی میماند پس از وضع مخارج صدی بیست بدولت بدهد بنده عرض میکنم بدولت اجازه داده شود داخل مذاکره گردد و کار بخارج نداشته باشد که کمیانی چه مقدار برای مخارج ابتدائی وجه مقدار برای انتهائی خرج میکند و هیچ کار نداشته باشد و آنچه که از این معدن بیرون میآید صدی دوازده بگیرد آنوقت وقتیکه دولت چنین حقی داشت در ضمن مذاکره صرفه و صلاح خود را ملاحظه میکند اگر صرفه خود را اینطور دیده رفتار میکنند و اگر آنطور که در قانون نوشته شده صلاح دید آنطور میکنند و مجلس پیشنهاد مینماید مجلس حکمیت میکند و پیشنهاد بنده بایشان آقای مدرس خیلی فرق دارد.

پیشنهاد آقای مدرس این است که صد بیست از عایدات خالص را حساب کنند و نطف بدهند ولی پیشنهاد بنده اینست که صدی دوازده بعد از وضع مخارج از عین نطف نطف بدهند.

رئیس - خوب رأی گرفته میشود به قابل توجه بودن پیشنهاد ماده العاقیه آقای اقبال السلطان آقایانیکه ماده العاقیه ایشان را قابل توجه میدانند قیام فرمایند (عده قلبی برخاستند)

رئیس - قابل توجه نشد مذاکرات راجع بکلیات است.

آقای اقبال السلطان (اجازه)

اقبال السلطان - با این ترتیب که بنده دیدم آقایان در رأی دادن آزاد نیست تصور میکنم آنچه هم در کلیات این قانون اظهار کنم بجائی نرسد از این جهت عرضی ندارم.

(همه بین بعضی از نمایندگان)

رئیس - (خطاب با اقبال السلطان) چه میفرمائید؟

اقبال السلطان - عرض میکنم آقای معذولوی مرزا با آقای سادات اصرار کردند بنشینند و رأی ندهند

رئیس - جناب عالی چرا مطلب خود را نمیفرمائید.

اقبال السلطان - فائده ندارد

رئیس - شما توضیح بدهید شاید آقای سادات قانع شوند چطور میفرمائید در رأی دادن آزاد نیستند؟

اقبال السلطان - آقای سعادت را
 بزور نشانند.
رئیس - اینکه شما میگویند توهین مجلس است.
اقبال السلطان - چرا ایشان را مینشانند؟
رئیس - شما چه ربطی دارید؟ چون بنده نباید حضور اعلی حضرت شرفیاب شوم مرخص میشوم بعد جلسه را تشکیل میدهم.
 (در این موقع جلسه برای تنفس تعطیل و پس از نیم ساعت بریاست آقای مدرس نایب رئیس تشکیل گردید)
نایب رئیس - آقای آقا سید فاضل پیشنهاد میکنند ماده الحاقیه راضیه قانون نفت نمایند.
 (شرح ذیل قرائت شد)
 دولت مجاز است که حقوق خود را با بطریق ماده شانزدهم معین نماید یا صدی دوازدهم از عایدات قبل از تعیین هر خرجی یا صدی دوازدهم از عین نفت مستخرجه از معادن.
نایب رئیس - فقره سوم مورد ندارد فقط فقره دومش است که آن صدی دوازدهم است.
 (جمعی از نمایندگان - شوردر کلیات است موقع ندارد)
نایب رئیس - فقره سوم موقع ندارد ولی فقره دومش موقع دارد.
مخبر - آقا شوردر کلیات است.
نایب رئیس - هنوز شروع نشده است.
 (جمعی از نمایندگان - مذاکرات در کلیات است)
نایب رئیس - (خطاب با آقا - سید فاضل) - در قسمت دوم اگر توضیحی دارید بفرمائید.
سلیمان میرزا - آقا بر خلاف نظامنامه است.
نایب رئیس - آقا هنوز رأی داده نشده است... آقای تدین.
 (اجازه)
تدین - شوردر کلیات آخر محتاج برای نیست و بعلاوه عمل هم شد و شروع در شور کلیات شد بدلیل اینکه آقای رئیس اجازه دادند به آقای اقبال السلطان که در کلیات مذاکره نکنند نهایت ایشان صحبت نکردند.
نایب رئیس - اگر مذاکرات در مواد کافی بوده است بسیار خوب آقای شیخ الاسلام اصفهانی
 (اجازه)
اقبال السلطان - آقا نوبت بنده است.
تدین - اجازه ما محفوظ است
نایب رئیس - آقای اقبال السلطان
 (اجازه)
اقبال السلطان - ملت پیشنهادی که

کردم این بود که در خارج مجلس بدم یکمده زیادی با این پیشنهاد موافق شدند که این اختیار هم بدولت داده شود.
 بنده پیشنهاد کردم و از احساسات آقایان و نظریاتشان معلوم شد فقط اگر یک نفر با پیشنهاد بنده موافقت کرده بود تصویب می شد البته همان آقایانی که پیشنهاد بنده را موافقت کردند و صلاح دیدند و تکیه بخوابید برای در کلیه قانون بگیرند قطعاً رأی نخواهند داد.
 (بعضی نمایندگان صحیح است)
 (برخی دیگر صحیح نیست)
اقبال السلطان - همین طور است.
 آنوقت تصور میکنم قانون مهمی که برای نقطه میگذرانید بعقیده بنده وقتی با اکثریت یک نفر یا دو نفر تصویب شود قدری خوب نباشد برای اینکه این قانون باید با اکثریت تام بلکه بالاتفاق بگذرد و در آن صورت گمان میکنم خیلی اثراتش بهتر و خوب تر باشد حالاً که آن پیشنهاد بنده رد شد ولی در وضع این قانون بانظور که دولت حق دارد با کمیانی داخل مذاکره شود که صدیست بعد از وضع مخارج یعنی صدیست از عایدات این دست و پای دولت را می بندد و ما از دادن این امتیاز استفاده نخواهیم کرد.
 زیرا طرف مایک کمیانی خواهد شد وقتی طرف یک کمیانی شوردر قیوب نداشت قطعاً آنطور که باید استفاده شود در مواد و شرایط نخواهد شد و بعد بنده میدانم این قانون که امروز وضع می شود آیا آن دو قانون سابق را که اجازه دادیم با کمیانی استناد دارد و سینگر داخل مذاکره بشوند ملغی میکند یا آن دو قانون بحالت خود باقی است و باز دولت حق دارد که در حقوق این معادن از صد دوازدهم یا صدی ده (درست در نظرم نیست در آن قانون نوشته بودند بیش از صدی ده باشد تعیین نداشت) دولت بازمی تواند داخل مذاکره شود که حقوق دولت را از مواد مستخرجه قبل از وضع خرج بگیرد.
 حالا بسته است بنظر آقای مخبر که ببینم این قانون که گذشت آن دو قانون سابق بحال خودش باقی می ماند یا این قانون ناقص آن دو قانون است؟ این قانون یک قانون امتیازی خواهد بود برای کمیانی که با امتیاز داده می شود؟
 در هر صورت بنده کاملاً مخالفم با گذراندن قانون زیرا استفاده نمی توانیم بکنیم چون طرف را منحصر کرده ایم بیک کمیانی و آنطور که باید و شاید منافع ما تأمین نمی شود حالا بسته است به نظر آقایان اکثریت که رأی بدهند یا ندهند و انگهی این قانون بنظر بنده چندان در افکار عامه مؤثر نیست چون باز قابل

مذاکره است و وقتی کثرت تمام شد مجلس می آید و مجلس دوم مرتبه رأی خواهد داد آنوقت حکمیت آن باو کلای دوره پنجم است و هر طور که صلاح و صرفه مملکت را بدانند میگذرانند و بنده هم چندان اصراری بموافقت ندارم مقصودم این است که آقایان طرف را یک کمیانی قرار ندهند و دو کمیانی قرار بدهند برای اینکه دست دولت باز باشد که بتواند آنطور که براهش ممکن است منافع ما تمام کند.
نایب رئیس - آقای کازرونی مخالفند؟
کازرونی - بلی
نایب رئیس - آقای آقا سید یعقوب (اجازه)
آقا سید یعقوب - گرچه عقیده بنده این است که مذاکرات در این موضوع کافی شده باشد چون امتیاز فقط دو سال است در مجلس شورای ملی شده است در واقع باصطلاح شاهزاده سلیمان میرزا بافکار عمومی مراجعه شده است و بنده فلسفه مخالفت آقای اقبال السلطان را نفهمم بر برای چیست؟ زیرا ملت ایران طالب است که امتیاز نفت شمال را بدهند بیک کمیانی نمایندگان ملت هم در بعضی از مواد آن با اکثریت تام رأی دادند شور اول شد بعد از شور اول در روزنامه منتشر شد و جلب نظر عمومی را در مورد این قانون کردند بعد شور دوم شد و در شور دوم آقایان در هر ماده که پیش نهاد کردند دو مرتبه رفت بکمیسیون مدتی فرجه داده شد و در آن قانون تمعین نظر شد و مجدداً به مجلس آمده بعد از مذاکرات بالاخره رأی داده شد بقدری این مواد امتیاز فقط شمال دانسته و از همان تکرار شد که گمان میکنم گرفتار در مشاغل سیاسی نبودیم تمام الفاظ عبارات آن حفظ مانده بود نهایت بواسطه گرفتاری فوق العاده نتوانستیم حفظ کنیم. این راجع باین که عرض کردم مذاکرات کافی است. اما راجع به فرمایشاتیکه آقای اقبال السلطان فرمودند سایر عملیات خودشان را و ادنک کردند که رئیس اجازه دادند فرمودند عرض ندارم حالا آقایان ملاحظه فرمودند که اعتراضاتشان چه بود آیا این قانون با آن قانون چه ربطی دارد ناقص یا متضاد یا معارضی دارد؟ البته هیچ این مطالب با اصل موضوع رابطه ندارد وقتی دو کمیانی که پیشنهاد بتوسط رئیس الوزراء بمجلس دادند بعد شاهزاده سلیمان میرزا مطابق نظامنامه اظهار کردند که دولت یکی از آنها را باید قبول و مطابق اصول پارلمانی بمجلس پیشنهاد کند بعد دولت بعنوان لایحه قانون دولتی تقدیم کردند حالا آقای اقبال السلطان نمیتوانند بفرمایند این عملیاتی که مجلس کرده غلط است نمی توانند بفرمایند بیک لایحه قانونی که دولت تقدیم مجلس کرد مطابق جریان پارلمانی رفت بکمیسیون و در آنجا دقت شد و دو

شور شد الان هم عنوان امتیاز نیست مجلس لایحه قانونی برای امتیاز فقط شمال گذراند که دولت مجاز است در تحت این مواد ۳۳ گانه امتیاز فقط شمال بکمیانی امریکائی بدهند و در قانون اسم برده نشد که کمیانی فقط شمال استناد دارد باشد یا کس دیگر باشد ما گفتیم در تحت این مواد سی و سه گانه دولت مختار است با کمیانی امریکائی اتانزونی که در قانون نوشته شده این مسئله را تمام کند بعد امتیازش در مجلس بیاید این چه ربطی دارد با آن امتیاز اول در واقع اگر بفرمائید معارض با این نیست زیرا مطابق امتیاز اول دولت مجاز بود با کمیانی استناد دارد این داخل مذاکره شود و امتیاز را ما بدهد بعد آن نضت شد با امتیاز اینکه عمومیت داشته باشد اعم از سینگر یا استناد دارد ایل یا کسی دیگر. اما راجع بحقوق دولت برای اینکه آقای اقبال السلطان کاملاً مستحضر شده باشند عرض می کنم که بیرون باصرار و زحمت با پیشنهاد های زیاد ملاحظه نفع دولت را کرد و گفت از عایدات خالص صدی بیست بدولت داده شود و علت این است که مادر ایران نفتش می کنیم و خرج ادارات خود ما را میدانیم آقایان مستحضر باشند خالصجات آذربایجان در زمان مظفرالدین نمایندگان ملت هم در بعضی از مواد آن با اکثریت تام رأی دادند شور اول شد بعد از شور اول در روزنامه منتشر شد و جلب نظر عمومی را در مورد این قانون کردند بعد شور دوم شد و در شور دوم آقایان در هر ماده که پیش نهاد کردند دو مرتبه رفت بکمیسیون مدتی فرجه داده شد و در آن قانون تمعین نظر شد و مجدداً به مجلس آمده بعد از مذاکرات بالاخره رأی داده شد بقدری این مواد امتیاز فقط شمال دانسته و از همان تکرار شد که گمان میکنم گرفتار در مشاغل سیاسی نبودیم تمام الفاظ عبارات آن حفظ مانده بود نهایت بواسطه گرفتاری فوق العاده نتوانستیم حفظ کنیم. این راجع باین که عرض کردم مذاکرات کافی است. اما راجع به فرمایشاتیکه آقای اقبال السلطان فرمودند سایر عملیات خودشان را و ادنک کردند که رئیس اجازه دادند فرمودند عرض ندارم حالا آقایان ملاحظه فرمودند که اعتراضاتشان چه بود آیا این قانون با آن قانون چه ربطی دارد ناقص یا متضاد یا معارضی دارد؟ البته هیچ این مطالب با اصل موضوع رابطه ندارد وقتی دو کمیانی که پیشنهاد بتوسط رئیس الوزراء بمجلس دادند بعد شاهزاده سلیمان میرزا مطابق نظامنامه اظهار کردند که دولت یکی از آنها را باید قبول و مطابق اصول پارلمانی بمجلس پیشنهاد کند بعد دولت بعنوان لایحه قانون دولتی تقدیم کردند حالا آقای اقبال السلطان نمیتوانند بفرمایند این عملیاتی که مجلس کرده غلط است نمی توانند بفرمایند بیک لایحه قانونی که دولت تقدیم مجلس کرد مطابق جریان پارلمانی رفت بکمیسیون و در آنجا دقت شد و دو

نایب رئیس - آقای کازرونی مخالفند در کلیات؟
 کازرونی - بلی
 نایب رئیس - بفرمائید
 کازرونی - اولاً آقای آقا سید یعقوب اظهار نمودند که بنده آقای اقبال السلطان از جانب که حرف میزنیم گویا ایشان تصور میفرمایند ما وکیل بی موکل هستیم اگر این طور باشد و ما حق نداشته باشیم صحبت بداریم بعقیده ایشان وکیل بی موکل هستیم این یک موضوع است علیحده بنده گمان میکنم وکیل ملت ایران و وکیل سی و سه مرتبه در مقابل عقیقه خودم سعی ها و کوشش ها و زحمات و زحمات متحمل بشوم که عقیقه خود را بیش بیستم هیچ چیز هم نمیتواند کمی از عقیقه من جلو گیری کرده باشد حالا کاری ندارم در اینکه آقای آقا سید یعقوب گاهی از اوقات شوخی میکنند حالاً هم شاید شوخی کرده اند و بنده میدانم عرایض بنده در محیط فعلی نظر بمقتضیات امروزی اثری نخواهد بخشید (صحیح است) و چون انشاء الله تعالی دوره پنجم بزودی خواهد رسید من افکار خودم را احاله بآن دوره میکنم اگر در آنجا هم اثری نکرد بتاریخ میسارم که اگر فردا ملت ایران خواست حکمیت نماید روح بنده از این حکمیت ممتاز باشد برای اینکه سوء تعبیری نشود چنانکه مکرر عرض کرده ام باز هم عرض میکنم بنده مخالف دادن امتیاز نیستم بنده نمیگویم بایستی فقط همینطور در زیر زمین باقی بماند - بنده نمیگویم که یک کمیانی بیاید و سرمایه بیاید و استخراج کند و تمام منافع را بماند بنده میگویم باید رعایت عدالت و انصاف و مروت باشد بنده عرض میکنم همانطوری که در تمام دنیا مجری و معمول است با ما هم همانطور معامله بکنند و بنده هم عقیده دارم و حق تقدم میدهم بآمریکائیا لکن اگر بنا شد باید بپردازد آنوقت کسر خرج راه آهن را ما استفاده کنیم و بهترین وسیله نیست زیرا ممکنست این چهل وهشت ملیون بعقیده بنده با چهل ملیون بوند بعقیده آقایان که عایدی با چهل ملیون بوند بقیه آنرا بدهد و حقوق ما در این وقت است کسر خرج راه آهن ما را جبران کند. حالا دلیل آقایان اینست که میگوید کسی جلوی نه ایستاده و ما چشمک نمیزنند که آقایان امتیاز فقط را با ما بدهید ما باید اینرا در نظر داشته و سعی و کوشش کنیم برای رسیدن باین مقصود و انجام این مطلب. و قانونی هم که از مجلس بگذرد و اکثریت مجلس رأی بدهد البته آن قانون مطاع و متبع است و اگر بگویم مطاع نیست البته غلط گفته ام ولی البته سعی میکنم که باین ترتیب امتیاز داده نشود و یکی از دلایل مخالفت بنده

برای اینکه در نقطه جنوب هم دیدم دوهزار دوهزار مشق کار کرده بودند و بهر نفر روزی یک قران و دو قران میدادند و این اسباب خوشوقتی و خوشبختی ایران نخواهد بود بیکانه خوش بختی ملت ایران فقط و فقط منحصر براه آهن است و مقدمه راه آهن با بهترین وسیله برای مقدمه آن معدن فقط است فقط بیک چیزی است که محتاج الیه کلیه اهل دنیا است هر روز این جنگهایی که می شود بیشتر بوسیله نفت است اما راه آهن ایجادش امروزه در ایران ضرر دارد بعکس فقط که نفع دارد چنانچه تشخیص داده اند که بعد از وضع استهلاک سرمایه بعد از وضع سرمایه و سود الی آخر صد هشتاد برای کمیانی و صد بیست برای ما و چنانچه راه آهن فقط توأم باشند می توانیم هم ما و هم او استفاده کنیم والا اگر توأم نباشد برای اوضار خواهد داشت و بنده عقیده ام این است که امروز احتیاجات سرمایه داران ما نشان خواهند داد یعنی می گویند باید امتیاز فقط و راه آهن توأم باشد و باین وسیله امتیاز را از ما می گیرند و پس از آن ممکن است بگویند در معدن فقط نیست که مطمح انظار مردم دنیا باشد و ما خودمان را محدود کردیم که باید با یک کمیانی مذاکره کنیم ما چه وقت سرمایه داران دنیا را دعوت کردیم چه موقع برای پیشرفت این مقصد اقدامات کرده ایم هیچ یک از اینها بعمل نیامده خود بود منتظریم که سرمایه داران دست بدست هم بدهند و برای ما راه آهن ایجاد کنند و معدن فقط استخراج کنند بنده عقیده اولم اینست که ما بایستی این معادن فقط را ذخیره قرار بدهیم برای راه آهن اولاً از نقطه نظر منفعت است در مقابل ضرر راه آهن. دوم اینست این نقطه بالاخره بایستی از ایران خارج شود یا بایستی لوله بکشند از راه جنوب میدانید منظور دارد یا از راه شمال از راه شمال چطور میرود و در خاک کی میرود؟ بنده عقیده ام اینست که این نقطه را از راه جنوب باید بپردازد آنوقت کسر خرج راه آهن را ما استفاده کنیم و بهترین وسیله نیست زیرا ممکنست این چهل وهشت ملیون بعقیده بنده با چهل ملیون بوند بقیه آنرا بدهد و حقوق ما در این وقت است کسر خرج راه آهن ما را جبران کند. حالا دلیل آقایان اینست که میگوید کسی جلوی نه ایستاده و ما چشمک نمیزنند که آقایان امتیاز فقط را با ما بدهید ما باید اینرا در نظر داشته و سعی و کوشش کنیم برای رسیدن باین مقصود و انجام این مطلب. و قانونی هم که از مجلس بگذرد و اکثریت مجلس رأی بدهد البته آن قانون مطاع و متبع است و اگر بگویم مطاع نیست البته غلط گفته ام ولی البته سعی میکنم که باین ترتیب امتیاز داده نشود و یکی از دلایل مخالفت بنده

راجع به تعیین دولت است که در اینجا چیزی برای دولت منظور نکردند که قابل استفاده باشد بنده تصور میکنم شهادت ممکن است باز بنده خط کرده و با اشتباه کرده و یا نفهمیده ام ممکن است بخلاف گفته باشم اما عقیده ام اینست که ممکن نیست بعضی از آقایان که از نقطه جنوب اطلاع دارند و یا اینکه صورت محاسبات سالیانه اش در دست است نفهمند و گمان میکنند نفهم و تفهم چندان در این مسئله دشوار نباشد نه تنها ممکن است بلکه بنده نفهمم. خیر کمیانی که این امتیاز را میگیرد بهتر از بنده میدانند که منافع این امتیاز چیست بلکه آتیهایی هم که واسطه هستند بهتر از بنده میدانند فقط که آگاهی میگویند قبول نمی کنند و این مسئله را مکرر گفته اند که کمیانی میگوید صدی ده برای من صرفه ندارد و آقایان میگویند صدی ده قبل از وضع مخارج بیشتر از صدی سی نمیشود در حالی که بنده عقیده دارم صدی ده از کل بیش از صدی چهل هم میشود اگر اینطور نیست چرا کمیانی قبول نمیکنند. پیشنهاد اولی را که ما پذیرفتیم صدی ده بود چرا باید کرده ما باغ بشود این هم در تقاطعی که ما هستیم ضرب المثل اخذ کرده ایم در خواست کردند از رئیس سفیدان و گفتند حالا که به مرکز میروید تقاضای تخفیف مالیات برای ما بکنید ریش سفیدها که مرکز میروید تقاضای تخفیف مالیات برای ما بکنید ریش سفیدها که مرکز میروید تقاضای تخفیف مالیات برای ما بکنید شکایت کردند در نتیجه قرار دادند که هر ض که روزی بدهند این است که این مثل مشهور شد که کره را باغ کرده اند در این امتیاز اول صدی چهل عایدی ما را تقریباً نوشته بودند حالا برگشته و صدی بیست شده بنده ادعا میکنم و میگویم این صدی بیست در حکم صدی پنج است میگویند اینطور نیست اینصورت فقط جنوب است که در دست ما هست که در سال چهل میلیون بوند فروش فقط است که بعد از وضع مخارج چهار میلیون عایدات خالص با نشان میدهد که ششصد و چهل هزار بوند است یا اگر در یک بگیریم در صورتی که چهل میلیون بوند فقط باشد و فرض کنیم که بعقیده من فرض عالی است بیست میلیون خرج مسافرت اعضا و استخراج و غیره داشته باشد آنوقت باقی مانده بیست میلیون و حقوق ما در این وقت است کسر خرج راه آهن ما را جبران کند. حالا دلیل آقایان اینست که میگوید کسی جلوی نه ایستاده و ما چشمک نمیزنند که آقایان امتیاز فقط را با ما بدهید ما باید اینرا در نظر داشته و سعی و کوشش کنیم برای رسیدن باین مقصود و انجام این مطلب. و قانونی هم که از مجلس بگذرد و اکثریت مجلس رأی بدهد البته آن قانون مطاع و متبع است و اگر بگویم مطاع نیست البته غلط گفته ام ولی البته سعی میکنم که باین ترتیب امتیاز داده نشود و یکی از دلایل مخالفت بنده

چون نوع معامله مینمایند ما باید بگوئیم هر چه مواد نفتی از سرحد خارج میشود یعنی کلیه مواد نفتی همینکه از ایران میخواهد خارج شود گمرک معین میکنند ده یکش مال ما باشد میفرمایند بعد از آنکه ما فقط را دارا شدیم چکارش کنیم راستی میشود ضبطش کرد و با شربتش کرد آقا ما این فقط را با بخود کمیانی میفرشویم یا به تجار می فروشیم بنده قول میدهم که پول پیشگی بدهند همانطور که برای صمغ و کنیرا و قالی شما میدهند شما اگر دارای فقط شدید دارای همه چیز خواهید شد شما چه خیال میکنید اگر فقط داشته باشید ظرف ندارد که ضبطش کنید عجب خیالی است اینطور بدست میفرمایند که این قانون بر میگردد بدوره پنجم بنده عرض میکنم راست است که باید تا امتیاز بمجلس بیاید ولی پس از آنکه مجلس مقدس شورای ملی تصویب کرد بر طبق همین قانون رفتار شود دولت یک امتیازی میدهد و یک ماده وارد مجلس میشود که در آن شور و غور می توانند بکنید چهل سال را هم قول میدهم پنجاه سال بکنند دیگر کم و زیاد هم نمیشود از جمله چیزهایی که باعث مخالفت بنده شده اینست که کمیانی می آید از یکطرف سرمایه خودش را استهلاک میکند آنوقت سود سرمایه را هم صدی هفت محسوب میدارد باز از دنیا سؤال کنید در صورتی که طرف متبیر باشد سود صدی چند است سود معمولی صد سه متبیر نمیدانیم آنهم موضوعی است علیحده بهر حال صد سود بابت سرمایه محسوب میدارد و سرمایه را هم استهلاک می کند و آنچه باقی می ماند حق ما است و باید یک حق العملی بگیرد.
 قانون و معامله طبیعی این است که صاحب پول وقتی سود خود رسید بمقصد خود رسیده است بخصوص اگر سود صدی ۷ باشد آنچه باقی بماند مال است نه صدیست مال ما باشد صد هشتاد مال او این غیر عادلانه است و درست نیست بعقیده بنده در هیچ جای دنیا چنین معامله معمول نیست من میگویم ولو بخرج هم نرود میگویم و وظیفه من گفتن است بنده عرض میکنم مالی از ایران خارج می شود و شما ممکن است از حق خود که از معدن مال خودتان است یا اینکه از اول مجانی بیک کسی داده ایم اقل بکمیانی بگوئید حالا که تو را از کلیه عوارض معاف کرده ایم فقط وقتی می خواهی نفت را از سرحد عبور بدهی یک ده یک در گمرک با بده چرا این را در نظر نگیرند و منظور نیدار بسیار خوب بدهد برود بنده چون میدانم نتیجه ندارد دیگر عرضی ندارم (جمعی گفتند مذاکرات کافی است)
 نایب رئیس - مذاکرات در کلیات کافی است (بعضی گفتند بلی)

قوام السلطنه - بایستی جواب داده شود .

نایب رئیس - اگر مذاکرات کافی نیست ممکن است جواب داده شود

مغیر - با اینکه وقت کم است و آقای کازرونی هم تمام قضایائی را که در ضمن قانون فرموده مکرر کردند و مکرر بایشان جواب داده شده باز اگر جواب داده نشود گمان میکنم صحیح نباشد و ممکن است باعث سوء تفاهم بشود بنده بطور اختصار و فهرست عرض میکنم آنچه راجع بنقط و راه آهن و اینها فرمودند چه کدام صحیح نیست از برای آنکه اعلان از این بیشتر نمی شود .

هموم مردم دنیا و امریکائیها مطلع شدند توأم کردن نفت و راه آهن فلسفه نظری است ایشان عقیده خودشان را گفتند و شاید يك اشخاصی باشند که يك مهاب و مضار دیگری هم برای اینکار پیش بینی کنند علاوه بر اینها اینها يك قضایائی است که باید موقع هم مقتضی باشد یعنی چیزهایی است که در آتیه اگر لازم پیدا نماید و صرفه داشته باشد راههای دیگری هم برای این مقصود هست راجع بفرج نفت اظهاراتی کردند که هیچ ارتباطی بنذاکرات فعلی ندارد خروج نفت برضایت صاحب امتیاز است از راهی که میل او باشد برای او کم خرج تر باشد خارج خواهد کرد و بعقیده بنده شخصاً از هیچ راهی خواه راه آهن باشد خواه طیاره صرفه ما بفرج نفت از جنوب نیست صرفه ما این است که از شمال خارج شود حالا این بسته است بصرفه خود کمیانی و بیش آمده هیچ مربوط بنا نیست و يك اظهار دیگری هم ایشان مکرر کرده اند در صورتیکه من قبلاً بایشان گفتم وقت مجلس را تلف ننمائید و آن مسئله صدی ده و صدی سی است که لا ینقطع تکرار میشود و حال آنکه ابدأ اساس ندارد و بنده اینجا تکذیب میکنم که هیچ آدم با اطلاعی با آقای کازرونی نگفته باشد که صدی ده از مواد مستخرج از صدی عایدات خالص بیشتر است و علاوه مکرر توضیح دادم که این صدی ده عایدات مطلق است و یکوقت اشتباه شده بود بین صدی ده عایدات مطلق و صدی ده عین البته صدی ده مطلق از صدی صدی و سی و پنج هم بیشتر است و بنده با آقای کازرونی موافقم و همانطور که بعضی آقایان گفتند اگر ما میتوانستیم صدی ۷ صدی ۸ از عایدات خالص را بهر قسم که باشد ببریم بهتر بود دیگر اینکه فرمودند طرف کمیانی مشارالیه است هیچ اینطور نیست آقای قوام السلطنه در موقعی که زمام دار بودند در اینجا و بیشتر آوردند و ما بر طبق قوانین طبق قوانین قبول نکردیم و بایشان گفتیم که باید یکی از اینها را بیاورید یا يك راه دیگری پیدا نمائید ایشان بعد از مطالعات يك راهی پیدا کردند و يك شرایطی از روی

آن پیشنهاد و اطلاعاتی که از آمریکا متخصصین پیدا کردند در ضمن يك مواد کلی بمجلس پیشنهاد کردند برای اینکه دست دولت باز باشد و بر روی آن شرایط دولت بتواند کمیانی های آمریکائی حرف بزند بنا بر این دیگر کمیانی مشارالیه نیست و بنده تکذیب میکنم و آقایان باید بدانند که کمیانی آمریکائی با منحصر به کمیانی استاندارد و سبک که اساس آنها در موضوع این مطلب در ایران برده شده نیست ای بسا کمیانیهای خیلی بزرگ دیگر هم باشد که وقتی دولت بخواند بر طبق این قانون با آنها مذاکره کند حاضر باشند يك مسئله دیگر هم ایشان فرمودند و آن راجع بسود پول بود و اگر بنده بخوام تمام جزئیات را جواب بدهم اتلاف وقت میشود فقط آقای کازرونی را متذکر میکنم که ایشان با داشتن اطلاع از قضایای تجارتی خوب است بیشتر وقت کنند صدی سه يك خیلی بود که قبل از جنگ معمول بود بعد از جنگ سود پول تغییر کرد حتی دولت فرانسه با آن عظمت مالی که دارد در خود آمریکا پول قرض کرده بصدی هفت بلکه بصدی هشت و نه بعد از جنگ سود پول صورت سابق را ندارد شاید مسائلی هم که ایشان از این قبیل گفتند تمام جوابهای منطقی دارد که میتوانیم بگوئیم ولی فایده ندارد و بهترین جوابی که داده خواهد شد تصویب است که گمان میکنم برخلاف عقیده آقای اقبال السلطان بطور اتفاق باشد

نایب رئیس - رای میکنیم بکفایت مذاکرات آقایانی که موافقند قیام فرمایند . (عده قیام نمودند)

نایب رئیس - معلوم میشود کافی است پیشنهادی از طرف پنج نفر از نمایندگان رسیده . (بمضمون ذیل قرائت شد)

امضاء کنندگان ذیل تقاضا میکنند در قانون نقطه شمال بوجه رای گرفته شود . (وکیل الملک) (شیخ الاسلام صفهانی) (میرزا محمد دانش) (کازرونی) (اقبال السلطان)

مغیر - نهایت شرافت را دارد .

نایب رئیس - رای میکنیم بقانون امتیاز نقطه که سی و دو ماده است آقایانی که موافقت و رقه سفید خواهند داد (در این موقع اخذ و استخراج آراء بعمل آمد ، نتیجه بطریق ذیل حاصل گردید)

عده حاضر - (۶۸) رقه سفید علامت قبول - (۵۰)

اسامی رای دهندگان

مستشار السلطنه . نصیر دیوان . حاج میرزا اسدالله خان . آقامیرزا طاهر تنکابنی داور . ناظم الدوله . ناظم العلماء . آقامیرزا سید حسن کاشانی . ارباب کیخسرو . بیان الدوله . غضنفر خان . یوررضا . حاج میرزا تقی خان نائینی . مصباح دیوان . تدین . سردار متمدن . سپه دار اعظم . صدر الاسلام

فتح الدوله . صدرائی . امین الشریعه . رکن الملک . حاج سیدالمحققین . مدرس . سلیمان میرزا . قوام الدوله . سهام السلطان نصرت الدوله . شریعتدار . عدل السلطنه . سیدالملک . آقامیرزا هاشم آشتیانی . آقا میرزا ابراهیم قمی . سردار معظم . متمدن . السلطنه . حاج شیخ اسدالله . لسال الملک . سردار اقبال .

محمد ولی میرزا . منتصر الملک . نجات سردار فاخر . امیرزایان . عمیدالملک . آقا سید یعقوب . آقا سیدفاضل . رفعت الدوله . قوام السلطنه . ملک الشعراء . حاج نصیر السلطنه . اسامی زرکنده گان حاجی میرزا مرتضی . شیخ الاسلام صفهانی . آقامیرزا علی کازرونی اقبال السلطان . دست غیب .

نایب رئیس - قانون امتیاز نقطه که سی و دو ماده است با کثرت پنجاه رای از هشت و هشت نفر نمایندگان حاضر تصویب شده . آقایان تشریف نبرند دو لایحه دیگر هم جزو دستور است که باید رای گرفته شود اولاً لایحه حقوق متقادمین وزارت جنگ (آقا امیر ناصر بمضمون ذیل قرائت نمودند)

کمسیون بودجه لایحه ۱۱۲۸۰ وزارت جنگ را تحت مطالعه در آورده و چون محل پرداخت آنرا وزارت مالیه از بابت اعتبار مصوبه در قانون بودجه برای حقوقات و مستمریات معین کرده اند ماده گانه ذیل رایشتهاد مجلس مقدس مینماید : ماده (۱) مجلس شورای ملی تصویب مینماید که وزارت مالیه از ابتداء حمل تنگوزیل ۱۳۰۲ یکساله هر برج مبلغ هشتصد و بیست و هشت تومان حقوقات تقاضای صاحب منصبان و اعضای قلمی وزارت جلیله جنگ را بواسطه قدمت خدمت موافق ریزیکه دولت تصریح شده است از محل اعتبار مبنی برای حقوقات و مستمریات پرداخت نماید ؛

ماده (۲) مجلس شورای ملی تصویب می نماید که بوزارت مالیه از ابتداء حمل تنگوزیل یکساله هر برج مبلغ چهارصد و بیست و دو تومان و چهارصد و بیست و دو تومان شخصی صاحب منصبان و اعضای قلمی وزارت جنگ را بواسطه سوابق خدمت بشرحی که در لایحه وزارت جنگ تصریح شده است پرداخت نماید .

ماده (۳) مجلس شورای ملی تصویب مینماید که وزارت مالیه از ابتداء حمل تنگوزیل ۱۳۰۲ یکساله هر برج مبلغ یکصد و پنجاه و دو تومان و هشتاد و یک کتشی مستمری و از متوفیان صاحب منصبان و اعضای قلمی وزارت جنگ را بشرحی که در لایحه وزارت جنگ تصریح شده است پرداخت نماید .

نایب رئیس - لایحه مشتمل بر سه ماده است در کل واحد بقیام و قعود و بعد در مجموع آن باورقه رای میکنیم مذاکرات در کلیات است . آقا شیخ الاسلام . (اجازه)

شیخ الاسلام - بنده کاملاً موافق هستم با اینکه . . . (همه بین نمایندگان)

شیخ الاسلام - آقا بنده مطلب دارم این چه اوضاعی است هی بدیگران میگویند وقت تصویب میکنند و حال آنکه خودتان بیشتر وقت تصویب میکنند چرا تهدید میکنید؟

نایب رئیس - بفرمائید .

شیخ الاسلام - بنده این آقایان را سواد یک نفر که امروز خدمتشان رسیدم صورتهایشانم چون از بعضی اشخاص که کمال اطمینان و اعتماد بایشان دارم شنیدم که این اشخاص مردمان صحیح العمل و مستخدمین صادق و نیکو کار هستند و باین جهت کاملاً با این لایحه موافقم فقط يك سؤالی از اعضاء کمسیون دارم و آن این است که بابت سال گذشته در این لایحه نوشته شده جزو حقوقهای موقوفه در بودجه کل هست یا نیست و حقوقاتی که از بابت هذلسنه نوشته شده است جزو آن قلمی که راجع بمستمریات و شهریه ها است یا نیست ؟ اگر آن تعدیل بودجه را بهم نزنند و منافات نداشته باشد بنده کاملاً موافقم ولی اگر اینها علاوه بر آن بودجه کل است چون مصالح ملک مقدم بر مصالح شخاص است کاملاً مخالف هستم و آن تعدیل بودجه را يك مطلب اساسی و يك مطلب ذی قیمتی میدانم برای ایران

نایب رئیس - آقای متمدن السلطنه (اجازه)

متمدن السلطنه - آقای شیخ الاسلام گویا بغیر کمسیون بودجه درست دقت نفرموده اند در این خبر نظریه ایشان کاملاً تأمین شده اولاً این خبر که تقدیم شده و از طرف مجلس تصویب میشود راجع بپرداخت هذلسنه است و در خصوص ماضیه که دولت تقاضا کرده است کمسیون اظهار عقیده نکرده و بآن قسمت تعدیل بودجه يك منقصدی دارد نیابورده و اگر در راپورت دقت فرمایند خواهند دید که عقیده شده است از بابت اعتبار مستمریات باید بپردازند و وزارت مالیه و رئیس کل مالیه هم باین نظریه کمسیون موافقت کرده و بهیچوجه اضافه نسبت با اعتباراتی که سابقاً تصویب شده نخواهد بود دیگر اینکه این حقوق متقادمین وزارت جنگ يك قسمتش مستمریاتی است که از سابق معمول بوده و تازه برقرار نشده چون این آقایان در وزارت جنگ بوده اند آن حقوقات را نمیگرفته و پس از اینکه متقاعد شده اند همان حقوق را با هم تقاضا در باره آنها برقرار کرده اند يك قسمت راجع بوروات مستخدمین است و گمان میکنم این لایحه یکی از اوایی است که بهیچوجه نباید در مورد آن مذاکره کرد و باینصورت يك خلاف قانونی نمود

(بعضی گفتند مذاکرات کافی است)

نایب رئیس - رای میکنیم بدخول

شور در مواد آقای مستشار السلطنه چه فرمایشی دارید ؟

مستشار السلطنه - بنده راجع به غلام رضا خان امیرینجه (چون برای اونیز يك لایحه تقدیم کرده اند) می خواستم تقاضا کنم جزو این لایحه بشود

نایب رئیس - آقای متمدن السلطنه (اجازه)

متمدن السلطنه - راجع به غلامرضا خان امیرینجه کمسیون راپورت جدا گانه تقدیم کرده است بعد از این لایحه مطرح میشود

نایب رئیس - آنهم جزو دستور امروز است بعد از این لایحه مطرح میشود فعلاً رای میکنیم بدخول در شور مواد آقایانی قیام بفرمائید .

(اکثر نمایندگان قیام نمودند)

نایب رئیس - تصویب شد ماده اول (شرح ذیل قرائت شد)

مجلس شورای ملی تصویب مینماید که وزارت مالیه از ابتداء حمل تنگوزیل ۱۳۰۲ یکساله هر برج مبلغ ۸۲۰ تومان حقوقات تقاضای صاحب منصبان و اعضای قلمی وزارت جلیله جنگ را بواسطه خدمت موافق ریزی که در لایحه دولت تصریح شده است از محل اعتبار مبنی برای حقوقات و مستمریات پرداخت نماید

(گفته شد خیر)

نایب رئیس - آقایانیکه موافقت قیام بفرمائید

(اغلب قیام نمودند)

نایب رئیس - تصویب شد ماده دوم .

(بتفصیل ذیل قرائت گردید)

مجلس شورای ملی تصویب مینماید که وزارت مالیه از ابتداء حمل تنگوزیل یکساله هر برج مبلغ ۴۲۰ تومان و چهارصد و دینار مستمری شخص صاحب منصبان و اعضای قلمی وزارت جنگ را بواسطه خدمت شرحی که در لایحه وزارت جنگ تصریح شده پرداخت نماید

نایب رئیس - در این ماده هم مخالفی نیست ؟

(جمعی گفتند خیر)

نایب رئیس رای میکنیم بماده دوم آقایانیکه موافقت قیام فرمائید

(عده کثیری قیام نمودند)

نایب رئیس - تصویب شد ماده سوم

(بشرح آتی خوانده شد)

مجلس شورای ملی تصویب مینماید که وزارت مالیه از ابتداء حمل تنگوزیل ۱۳۰۲ یکساله هر برج مبلغ (۱۰۲) تومان و هشت قران و یکشاهی مستمری وراث متوفیان صاحب منصبان و اعضای قلمی

وزارت جنگ را بشرحی که در لایحه وزارت جنگ تصریح شده است پرداخت نماید

نایب رئیس - آقای مستشار السلطنه (اجازه)

مستشار السلطنه - آقای متمدن السلطنه چنین تصور کردند که بنده مسبوق نیستم آن لایحه تقدیم شده بنده برای سهولت امر پیشنهاد کردم حقوق تقاضای غلامرضا خان امیرینجه هم جزو همین لایحه شود يك مرتبه رای گرفته شود

نایب رئیس - لایحه اش هنوز موجود نیست حالا باین لایحه که جزء دستور شده باید رای داده شود در ماده سوم مخالفی نیست ؟

(بعضی گفتند خیر)

نایب رئیس - رای میکنیم بماده سوم آقایانیکه ماده سوم را تصویب میکنند قیام فرمائید

نایب رئیس - تصویب شد رای می گیریم بکلیه لایحه باورقه آقایانی که موافقت و رقه سفید میدهند

(اخذ آراء بعمل آمده آقایان امیر اصر و منتصر الملک استخراج نمودند و بشرح ذیل نتیجه حاصل شد)

ورقه سفید علامت قبول (۶۰)

نایب رئیس - تصویب شد آقایان متمدن السلطنه و مستشار السلطنه تقاضا کرده اند لایحه حقوق تقاضای آقای غلامرضا خان امیرینجه مطرح شود يك رایزنی هم راجع بکمسیون محاسبات است آنهم اهمیت دارد . . .

(بعضی گفتند بماند برای جلسه بعد)

نایب رئیس - آقای ارباب کیخسرو (اجازه)

ارباب کیخسرو - بنده خیلی آقایان را باهجه می بینم که تشریف ببرند آقایان يك وظائفی برای مجلس معین می کنند ولی نمیتوانند بنیم ساعت از وقتشان را صرف کنند بنده نمیدانم اداره مباشرت چگونه میتواند کارهایش را بکند اگر آقایان حاضر نباشند يك پیشنهادی بود که اداره مباشرت تهیه کرده و کمسیون محاسبات رای داده تصویب کند حالا آقایان معتقدند فقط بنده عرض میکنم هر ساعتی که بتأخیر ببقند موجب ضرر است

نایب رئیس - عده شصت و سه نفر است و گویا برای مغایره و رای کافی است دیگر اختیار با خود آقایان است

نایب رئیس - بسیار خوب بفرمائید کافی نیست جلسه را ختم میکنم جلسه آتیه فردا سه ساعت قبل از ظهر خواهد بود آقای ارباب کیخسرو

(اجازه)

ارباب کیخسرو - بنده در دستور عرض دارم دستور را قبلاً معین بفرمائید

نایب رئیس - دستور اولاً لایحه راجع بسلامت رضا خان ثانیاً خبر کمسیون

معاسبات مجلس

ارباب کیخسرو - بنده تقاضا دارم قانون تفریح بودجه سال گذشته را هم جزو دستور بفرمائید

(جمعی گفتند - صحیح است)

نایب رئیس - آقای مستشار السلطنه (اجازه)

مستشار السلطنه - بنده هم راجع به این لایحه که جزو دستور شد عرض داشتم (مجلس یکساعت بعد از ظهر ختم شد)

رئیس مجلس - مؤتمن الملک

جلسه ۲۸۷

صورت مشروح مجلس

یوم پنجشنبه ۲۴ جوزا

۱۳۰۲ مطابق ۲۸ شوال ۱۳۴۱

(مجلس یکساعت و نیم قبل از ظهر بریاست آقای مؤتمن الملک تشکیل گردید)

صورت جلسه یوم سه شنبه ۲۲ جوزا را آقای منتصر الملک قرائت نمودند

رئیس - آقای آقا سید یعقوب (اجازه)

آقا سید یعقوب - در صورت جلسه آقای آصف الممالک را جزو غائبین بدون اجازه نوشته اند در صورتیکه ایشان مرخص بوده اند اطلاع هم داده اند .

رئیس - آقای سیدالملک (اجازه)

سیدالملک - عرض ندارم .

رئیس - آقای متمدن السلطنه (اجازه)

صورت جلسه عرض دارم .

رئیس در اینصورت بصورت جلسه ایرادی نیست ؟ صورت جلسه در روز قرائت میشود (صورت جلسه یوم چهارشنبه ۲۳ جوزا را آقای امیر ناصر قرائت نمودند)

رئیس - اینصورت جلسه ایرادی ندارد ؟ راپرت کمسیون بودجه راجع به غلامرضا خان امیرینجه مطرح است .

(بشرح ذیل قرائت شد)

کمسیون بودجه لایحه نمره (۸۴۰۹) وزارت جنگ را تحت مطالعه در آورده و ماده واحده ذیل را به مجلس مقدس پیشنهاد مینماید .

ماده واحده - مجلس شورای ملی تصویب مینماید که وزارت مالیه مبلغ چهار صد تومان مستمری غلامرضا خان امیرینجه را بمناسبت سابقه خدمت در نظام و غارت زدگی و خسارات واراده در جنگ با سینه تقو از بابات سه ماضیه ایات قبیل و هذلسنه تنگوزیل از قرار تومانی تومان تأدییه نماید .

(فیروز)

رئیس - مخالفی ندارد ؟

(اظهاری نشد)